

תפארת ישראל

דברי תורה, פנינים, מוסר ותולדות במשנת
כ"ק מרן אדמו"ר ה'בית ישראל' זי"ע מגור

גליון י"א | חג הפסח | תשפ"ב

מוסר
כליות

בפסח אף הנפשות הנמוכים יכולים להתקרב לה'

פסח זמן התקרבות בני ישראל לעבודת השם אף נפשות הנמוכים. והטעם נראה כי בני ישראל גם כן לא היו ראויים להיגאל ואת ערום וכו', רק שנתעורר כח של מעלה בלי התעוררות דלתתא, וזאת נשאר לדורות.

וכן איתא בשם הרבי ר' ברוך [ממעזיבת] ז"ל פירוש ופסח ה' על הפתח (פר' בא יב, כג) ודלג, שתמיד אתערותא דלתתא מעורר אתערותא דלעילא פתחו לי פתח כחדו של מחט ואחר כך ואני אפתח לכם וכו', אבל כאן פסח ד' על הפתח הזה, ולכן בפסח יכולים להתקרב כולם.

בית ישראל (פסח ושב"ק, תשיכ"א ד"ה פסח)

מהקודש פנימה

אמרים שנאמרו בעתות רצון

שמחה בחג הפסח

בחג הפסח [שנת תשי"ג] רמז רבינו ה' בית ישראל" לאנשים שסבכוהו להרבות בשמחה. הזכיר חסידים הראשונים שהיו אומרים: "אויף געראמט" (לשון שמחה) נופל על לשון "אין געראמט" (לשון נקיון מלכלוך ופסולת). האידנא, כשמבערים החמץ מן הבית, והאדם עצמו מנוקה מזהמא ומטומאה, הזמן מסוגל להיות בשמחה.

פאר ישראל (ח"א עמ' תע"ח)

לעבוד את ה' גם בימי הסתר ומרירות

יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך (הגדה של פסח).

כה סיפר חסיד שזכה להסב אל שולחן הסדר של מרן הבית ישראל מגור זי"ע בשנת תש"ו, הוא סדר פסח הראשון שנערך אחרי סיום מלחמת העולם השנייה, בה נהרגו על קידוש ה' כל בני משפחתו של מרן זי"ע, אשר בין הדברים אמר אז הבית ישראל זי"ע:

"יכול מבעוד יום" – שמה תחשוב לעבוד את השי"ת רק כשמאיר לך הכל כאור יום, "תלמוד לומר בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך" – היינו תמיד, גם בזמן הסתר פנים, בזמן שזה"מצה" כרוכה עם הרבה "מרור", והם "מונחים לפניך"... הכל חרב והרוס... גם בשעה כזאת מוטל עלינו לעבוד את הבורא יתברך... כי בני ישראל מאמינים בני מאמינים הם שהכל לטובה, ואין ביכולת האדם להשיג דרכי המקום...

ליקוטי אב – הגדש"פ (עמ' קיא)

עיון בפרשה

במשנתו של רבינו

קיים הידור מצוה במצות

איתא ברמ"א (סוף סי' תעג) שבשעה שאומרים ההגדה צריכים המצות להיות מגולין, שהרי אמרו ז"ל (פסחים לו, א) שנקראת המצה "לחם עוני" מפני "שעונין עליו דברים הרבה", כלומר: שאומרים עליו ההגדה (רש"י שם), ולכן צריכה המצה להיות מגולה בשעת אמירת ההגדה.

בר אוריין אחד הזכיר לפני מרן הבית ישראל את דברי ה"אבני נזר" (או"ח סי' תלב), ד"אין נוי מצוה אלא בשעת מצוה", והתפלא: אם כן, מה פשר הוראת כמה פוסקים בהלכות פסח, שיש לעשות את המצה נאה, עגולה, משום "זה אלי ואנוהו". הלא בשעה שמקיימין את מצות אכילת מצה היא נשכרת, וכל ה"נ" חמק ועבר?

והנה עוד בטרם הספיק האיש לסיים את פליאתו, הגיב רבינו זי"ע מיניה וביה, כעין הבזק: "הלא המצוה של סיפור יציאת מצרים קודמת, והיא תלויה ב"מצה ומרור מונחים לפניך"... מצה זו שהיא שלימה בעצם שעות קיום המצוה, בזמן סיפור יציאת מצרים, מצוה לנאותה..."

פאר ישראל (ח"ג עמ' רג)

מגנזי הקודש

מאוצר כתביו ומכתביו

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו (הגדה של פסח)

"נצרך לחזק את השרידים"

לידידיי האחים היקרים מו"ה עזריאל דוד נ"י ומו"ה משה אביגדור נ"י למשפחת פאסאטג

קבלתי מכתבכם... והשי"ת יצליח אתכם בכל הענינים לטוב, ודעו לחזק עצמכם וגם לחזק אחרים בענין תורה וידאת שמים, כי כאשר בעונותינו הרבים נשארו כל כך מעט נצרך עכ"פ לחזק את השרידים שנשארו. וכל אחד החיוב עליו לסייע לזה, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמרו חזק, והשי"ת יעזור וינושע במהרה בגאולה האמיתית.

(ישר כוח לבן המשפחה ר' ישראל פסגט שהעביר לנו תצלום האגדה)

דבר בעתו

חג הפסח (ב')

במחיצת הקודש ממים שלנו במוצא ועד לזעקת 'לשנה הבאה בירושלים' בשביעי של פסח

היה מעמד בלתי נשכח, שרוח מרוממת במיוחד אפפה את כל משתתפיו. הרבי הגיע כשהוא חבוש בכובע חדש, עטוף במעיל עליון "איבערציא" וצעקני, על פניו נסוכה ארשת רעננה, נינוחה ואצילית.

המכונית הגיעה קרוב למעיין שבמורד הגבעה, שם יורד הרבי ומתקרב עד המעיין המפכה בין הסלעים. דקות מספר ניצב הרבי ליד המעיין, מחכה שהשמש תשקע, כשהוא מוציא מדי פעם את השעון מכיסו ומביט בו. בהגיע הרגע הנכון המשיך בעמ' הבא

בערב החג עבר בית המדרש הגדול, על כל חדריו ומבואותיו, מידוק וניקיון יסודי עליו ניצח ברוך, שמש החצר. ובשעת בין ערביים של ליל ערב פסח התקיימה הנסיעה בראשות הרבי למעיין מוצא לשאיבת מים שלנו עבור מצות המצוה שייאפו מחר, בערב פסח.

החסידים שבקשו לנסוע ולהשתתף במעמד, עלו לאחר תפילת מנחה לאוטובוסים אותם ארגן החסיד ר' משה מילשטיין ויצאו לדרך. מעמד 'מים שלנו'

ליל הסדר הייתה הפעם היחידה בה לבש הרבי קיטל במהלך השנה, על שולחן הסבו בחור או שתיים משיבת 'שפת אמת', תושבי חו"ל, שנתנו בירושלים והחזמו על ידי הרבי.

למחרת ליל הסדר, ביום ראשון של חג, ירד לפני התיבה למוסף החזן ר' אברהם הערש כשהוא לבוש בקיטל, כשהקאפעלע מלווה אותו בתפילת טל בניגון של 'היה עם פפיות'.

הטישן בפסח היו מיוחדים באווירתם, הציבור כאמור היה קטן יותר יחסית לשאר ימות השנה, סביב השולחן ניצבו רק שתיים או שלוש שורות, והחסידים הדורים בירושלים זכו בהם לקרבה מיוחדת. הרבי חבש היה במהלך ימי הפסח בספרדיק מיוחד, רחב יותר.

בטיש ביום ראשון של פסח זימרו חברי הקאפעלע את הפיוט 'טל תן' מ'תפילת טל'. בסיום הטיש, וכן בטיש של שביעי של פסח, חילק הרבי 'מאנדעל לעקאה – עוגת שקדים'.

בליל שביעי של פסח נערך בחצר הקודש אחד הטישן המרומזים ביותר, במהלכו שרו הכל בהתלהבות ובריקוד את המילים 'המעביר בניו בין גזרי ים סוף' בניגון הידוע, ובאותם רגעים כאשר כל החסידים יחדיו התנשאו מעלה ומטה בריקוד נדמה היה כי בית המדרש כולו כמו נישא ומתרומם אל על...

למחרת ביום שביעי של פסח נערך טיש ארוך ומיוחד בו שרו את היוצרות לשש"ף, 'ובכן ויושע ה' בנינו של אקדמות, ניגון הבטי מעשרים ושתיים בתים, כשכל אחד מהקאפעלע מכובד בבית אחד מהיוצרות. בסיום הטיש שרו שלושה פעמים 'חסל סידור פסח' כאשר מפי המוני פיות בוקעת יחד הזעקה האדירה: 'לשנה הבאה בירושלים', ובכך נעל חג הפסח בחצר הקודש.

המבשר קהילות גליון 381 עמ' 24 (מתוך 'הארכיון היהודי')

לקח הרבי ספל מילא אותו ממי הנחל, פעם או פעמיים, ומזג ממנו לכדים החדשים. את הכלים, אגב, הביא חסידו של רבנו, הרה"ח ר' רפאל יעקב שפירא, שבבעלותו הייתה חנות כלים בשכונת 'מחנה יהודה', והוא ובניו ניצחו על הבאת הכלים במעמד זה.

במעלה הגבעה ניצבו הכן בשעה זו כמה מחשובי החסידים, ביניהם ר' אברהם ישעיה רונברגר ור' איצ'ה מאיר רוסט, ולאחר השאיבה פנה אליהם הרבי ואחל 'לשנה הבאה בירושלים הבטוחה' ובכך תם לו המעמד המיוחד.

בדרך חזר שרים באוטובוס מניגוני חג הפסח, 'והיא שעמדה' ועוד, ואוירת חג שורה כבר בלבבות. כשהחזרים לחצר הקודש מתקיימים מנייני מעריב בחצר התחתונה, ולאחר מכן פונים כולם לבדיקת חמץ בבתיהם. למחרת בבוקר עורך הרבי שריפת חמץ בפניית רחוב רלב"ח, הרבי יורד מהטאראסע לרחוב רלב"ח, ושם ממתינים המוני חסידים לחזות בו במעמד זה.

בסביבות השעה שתיים עשרה מגיע הרבי לאפנת מצות מצוה במאפייתו של הגה"ח לייבלע סלונים (מצאצאי הבעל התניא) ברחוב חסידי קרלין בבית ישראל, כשעדיין אינו לבוש בבגדי יו"ט בשעה זו. הרבי פוסע הלך ושוב, מה'פארנעמער' ר' איצ'ה רומריק, עד ה'שיבער', הוא ר' יעקב יואל גערער המכניס את המצות לתנור, תפקיד שעוד היה חזקה בידו מפולין. הצפיפות במאפייה היא אדירה, המונים מבקשים להיכנס פנימה במעמד זה, והרבי מפקח ומפזר מדי פעם את הדוחק.

קרוב לשעה ואף יותר שעה הרבי במאפיית המצות, לאחר שסיימו לאפות את המצות שהיו אגב, קטנות בקוטרן מהרגיל, הביא אותן לבית המדרש העליון שדלתותיו נעולות בשעה זו, שם הניחו אותם על השולחן כדי לצנן אותם. מהמצות האלו אכל הרבי לאורך ימי החג, מהן גם היה מחלק לחסידים עד ליל הסדר, לעתים נתן למאן דהו מצה שלמה ולפעמים שלושת רבעי מצה.

על הצדיקים ועל החסידים

חסידים בני עליה והתקשרותם לרבינו זי"ע

הגה"ח רבי דוב בעריש הפטקה זצ"ל

ר"מ דישיבת אמרי אמת ב"ב

נלב"ע ט"ו ניסן תש"ס

של רבי בעריש, שולט הסדר הקפדני ללא עוררין, הכל שמור ומסודר, בלי קפלים וקמטים, כאילו נכתבו רק אמש, הרי שבאותם פנקסים מתקופת קרבתו אל הרבי, ניכרים סימנים של גזירה וחיתוך. ניכר שאת רוב הדברים שכתב, השמיד בשנים המאוחרות יותר. רק כמה הבוקים קלים נותרו.

...

אך למרות שתיתקו המהדהדת, בעולמו הפנימי, שמר רבי בעריש את הקירבה אל הרבי, וכל ימיו לא חדל מהתגעגע אליו. פתק מרטיט, קצר ותמציתי, נמצא בין כתביו. הוא נכתב עשר שנים אחרי פטירת הרבי – בב' אדר תשל"ז – כולו רווי געגוע. מילותיו מדברות בעד עצמן:

"עשר שנים חלפו ועברו מפטירתו דהאי צדיקא מו"ר מרן אדמו"ר זצ"ל. כשם שהיה בחייו דמות רבת גוונים ואנפין, כן בפטירתו, גדולים צדיקים במיתותיו יותר מבחייהם.

משום מה נדמה לנו מצד אחד כי היה רק אתמול ושלשום עמדנו מתחת דלת ביתו, באימה וביראה ברתת ובזיע עם קוויטעל להזכיר את עצמנו או את אחרים, לשאלו בעצה ולקבל ברכה לפני שמחה ולאחר שמחה.

זה רק אתמול נקראנו לקודש פנימה לקידוש או לכוס תה ונתקבלנו במאור פניו האמירים והנדידים, בחיובו הרחב והנלבב, המחמם את הלב ומשובב את הנפש ומדרבן לעשיית טוב ולעזוז לזולת במשאת נפשו איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק.

זה עתה, בעבר הלא רחוק, נקראנו בדחיפות לקודש פנימה לעזור, למחות ולדרבן, להוכיח על איזה מחל פרטי או ציבורי או אישי, והנה הוא נטען בנ את עיניו הזכות, הטהורות והמאירות ושני זקורים חדים, חמים ומאירים המתחזות זיקי אש, חודדות עמוק לנפשו ובשרו, רוחנו ונפשנו ומדפאים שברי לבנו, כתיבת למאור ולא למנחות.

ומיד לאחר כך, חיוך מטוב לבו ומאהבת ישראל שבעדה בקרבו כאש ורתחת, מקל טעם המעודד ומדרבן למעשים טובים, סור מרע-ועשה טוב, צמודים דבוקים לא נפרדו. והקרינה אהבת ישראל שבו עד שכל אחד הרגיש כאילו הוא בן יחיד לו וכל דאגותיו ומחשבותיו עליו והוא משענת ומבטחו."

מתוך 'פני הדביר' (ספר חידושי ופרקי חייו)

באמת אמרו, אם את כל מעלותיו עמל רבי בעריש הפטקה להסתיר מעיני כל, הרי שיטתו פרשה אחת שהתעלה בה ביותר וכמעט שלא הסכים לדבר אודותיה – פרשת קרבתו העמוקה לרבו הבית ישראל מנח"ל. גם ידידיו הקרובים, בני גילו, ששמעו את הרבי מכנה אותו בחביבות "מין בעריש", או אלו שראו אותו נכנס בבתי גוואי ומשוחח עם הרבי שעות ארוכות ביחידות, לא ידעו שמץ ממה שנאמר לו. כזה היה, איש סוד שנצר פיו ולשונו.

לאחר פטירתו, סיפר אחרי רעו וידידו הגה"ח רבי גרשון מרקסון זצ"ל: "היו תקופות ארוכות שאחרי כל תפילת מנחה כמעט, הוא היה מתלווה אל הרבי ונסגר עמו כמעט שעה. היו שואלים אותו משהו מתוך מה שדיברו, והוא מעולם לא סיפר."

לבנו שביקש פעם לשמוע משהו מאותן שיחות, ניסה רבי בעריש לגמד את אותה קרבה. "העדה הייתה אז קטנה", ניסה להסביר, "מטבע הדברים היה יותר מקום לקירוב. הייתה 'מקורב' לרבי, ממש כמו כולם". בהזדמנות אחרת, כאשר אחד ממקורביו דיבר על מישורו שהורחק מעט מהרבי, הגיב רבי בעריש בחריפות: "זה לא מסעדה! לא מזמינים קירוב. גם אני, כשהיו צריכים אותי, קורבתי", סתם ולא פירש.

פעם אחת תיאר לבניו, איך זכה שהרבי פתח לפניו את ספר הרמב"ם ובהוראה לחיים הראה לו את דבריו המפורסמים, בהלכות שמיטה ויובל (פרק יג, ה"ג) "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והביט מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשדרתו ולעובדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם" וכו'.

בהזדמנות אחרת, זכה להתלוות אל הרבי שהגיע להשתטח על ציון ההתא רבי מאיר בעל הנס. ברוב חביבות, פנה אליו הרבי והניח את ידו הקדושה על עיניו של רבי בעריש והכריז: "מרגלא בפומיא דרבי מאיר", כשהוא מתכוון לבחון אותו אם יזכור בעל פה את המשך תפילתו של רבי מאיר המזכרת בגמרא ברכות (יז, ב).

לאחר פטירתו, נמצאו כמה רישומים בודדים בתוך יומנו, שפותחים סדק קל לכמה דיבורים ששמע מהרבי, בעיקר בדברי תורה, או בעניינים שנהנו למעשה. ואם בכל כתביו

ימים מקדם

פרסום ראשון: תצלום בלתי ידוע של מרן הבית ישראל בשריפת חמץ תשל"א